

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), a u vezi sa članovima 17. i 28. Zakona o budžetima u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 102/13, 9/14-isp., 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19 i 99/19), na prijedlog Ministarstva finansija, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 61. sjednici, održanoj dana 18.06.2020. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Donose se Smjernice ekonomske i fiskalne politike Zeničko-dobojskog kantona za period 2021. – 2023. godine i čine sastavni dio ovog zaključka.

II.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

PREMIJER
po ovlaštenju

Mirnes Bašić

Broj: 02-_____ /20
Datum, 18.06.2020. godine
Z e n i c a

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo finansija,
1x Svim ministarstvima i drugim tijelima kantonalne uprave,
1x a/a.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

SMJERNICE EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE
ZA PERIOD 2021. – 2023. GODINE

Zenica, maj 2020. godine

DIO PRVI - UVOD

Jedan od koraka u procesu pripreme Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2021. godinu, a u skladu sa Zakonom o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj: 102/13, 9/14-isp., 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19 i 99/19), predstavlja dokument Smjernice ekonomske i fiskalne politike, koji sadrži preliminarnu projekciju prihoda i rashoda za pripremu Budžeta fiskalne 2021. godine.

Ovaj dokument ima za cilj da poboljša koordinaciju između Vlade Zeničko-dobojskog kantona, općina, grada i izvanbudžetskih fondova, na pripremi Budžeta za 2021. godinu, kao i da osigura okvir planiranja rashoda.

Smjernice pokrivaju slijedeće oblasti:

- makroekonomske pretpostavke i prognoze,
- politike prihoda,
- politike rashoda.

Dokumentacionu osnovu za izradu Smjernica ekonomske i fiskalne politike Zeničko-dobojskog kantona za period 2021. – 2023. godine predstavljaju Makroekonomske projekcije za 2020. - 2023. godinu, koje je izradila Direkcija za ekonomsko planiranje pri Vijeću Ministara Bosne i Hercegovine i preliminarne projekcije prihoda dostavljene od strane Federalnog ministarstva finansija.

DIO DRUGI – MAKROEKONOMSKE PRETPOSTAVKE I PROGNOZE

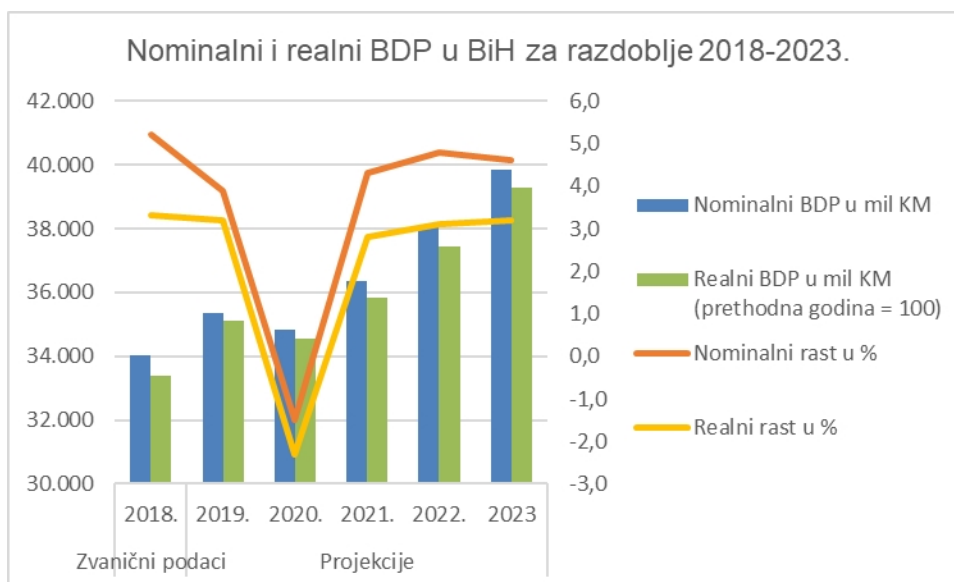
POGLAVLJE I. SREDNJOROČNE MAKROEKONOMSKE PRETPOSTAVKE I PROGNOZE

Makroekonomski pokazatelji na nivou Bosne i Hercegovine dati su u slijedećem pregledu:

Tabela 1. Makroekonomski pokazatelji za period 2021.-2023. godine

Indikator	Zvanični podaci	Projekcije				
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Nominalni BDP u mil KM	34.023	35.365	34.846	36.340	38.077	39.826
Nominalni rast u %	5,2	3,9	-1,5	4,3	4,8	4,6
BDP deflator (prethodna godina = 100)	101,9	100,7	100,9	101,4	101,7	101,4
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	33.399	35.116	34.551	35.826	37.449	39.286
Realni rast u %	3,3	3,2	-2,3	2,8	3,1	3,2
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	1,4	0,6	0,2	1,2	1,3	1,4
Potrošnja u mil KM	32.048	32.931	32.736	33.670	34.830	36.055
Realni rast u %	2,0	1,8	-1,0	1,4	1,7	1,7
Vladina potrošnja u mil KM	6.611	6.776	6.959	7.098	7.325	7.545
Realni rast u %	0,9	1,0	1,9	0,5	0,7	0,5
Privatna potrošnja u mil KM	25.437	26.155	25.777	26.572	27.505	28.510
Realni rast u %	2,3	2,0	-1,7	1,7	1,9	2,1
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	6.310	6.857	6.215	6.735	7.397	8.077
Realni rast u %	9,2	8,3	-10,5	7,1	8,1	7,7
Vladine investicije u mil KM	859	954	920	1.042	1.176	1.307
Realni rast u %	15,4	9,4	-5,0	11,6	10,0	8,5
Privatne investicije u mil KM	5.451	5.903	5.295	5.692	6.222	6.769
Realni rast u %	8,3	8,1	-11,4	6,3	7,8	7,5
Uvoz u mil KM	19.097	19.955	18.549	19.478	20.828	22.520
Nominalni rast u %	6,7	4,5	-7,0	5,0	6,9	8,1
Realni rast u %	3,7	2,5	-6,1	3,2	4,5	5,1
Izvoz u mil KM	14.087	14.850	13.821	14.726	15.976	17.471
Nominalni rast u %	10,0	5,4	-6,9	6,5	8,5	9,4
Realni rast u %	6,1	3,4	-6,4	4,3	5,8	6,7
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	16,9	18,4	16,8	17,7	18,4	18,8
Bilanca tekućeg računa u mil KM	-1.236	-1.022	-975	-990	-1.084	-1.320
Rast u %	-9,1	-17,4	-4,5	1,5	9,4	21,8
Bilanca tekućeg računa u % BDP-a	-3,6	-2,9	-2,8	-2,7	-2,8	-3,3

Izvor podataka: Direkcija za ekonomsko planiranje, april 2020. godine



U ovome poglavlju su prikazana makroekonomska kretanja u prethodne dvije godine, te projekcije za tekuću godinu i naredni srednjoročni period, kao i glavni makroekonomski rizici koji bi potencijalno mogli ugroziti projicirani makroekonomski scenarij.

Projekcije su izrađene u trenutku kada svi statistički podaci nisu bili dostupni za mart 2020. godine u kojem je došlo do obostranih šokova na strani ponude i potražnje. Projekcije se zasnivaju na pretpostavkama da će kriza trajati do kraja drugog kvartala 2020. godine. Osim toga, projekcije takođe nisu obuhvatile stabilizacijske mjere entitetskih vlada i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine u cijelosti, jer u trenutku izrade nije bio poznat konačni obim mjera.

Prema trenutno raspoloživim preliminarnim podacima Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu BHAS), statistika nacionalnih računa rashodni pristup za 4 kvartala, procjenjuje se da je Bosna i Hercegovina u 2019. godina ostvarila ekonomski rast od oko 2,6% u odnosu na prethodnu godinu.¹ Ova stopa rasta predstavlja značajno usporavanje ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini u iznosu od preko 0,5 procentna poena u odnosu na prethodnu godinu. Glavno uporište ostvarenog ekonomskog rasta tokom ovog perioda predstavljala je domaća tražnja kroz povećanje finalne potrošnje i u manjoj mjeri investicija. Povećanje privatne potrošnje prilično jasno zbog povećanja broja zaposlenih i penzionera, kao i njihovih primanja u realnom smislu, te novčanih priliva iz inostranstva koji su doveli i do povećanja raspoloživog dohotka građana. S druge strane, prilikom interpretacije doprinosa od strane investicija potrebna je doza opreznosti obzirom da ova komponenta uključuje i zalihe. Vanjski sektor, odnosno neto izvoz usljed pada izvoza i povećanja uvoza je imao negativan utjecaj na kretanje ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini tokom posmatranog perioda. Usporavanje ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini u 2019. godini u velikoj mjeri je bio posljedica usporavanja privredne aktivnosti u međunarodnom ekonomskom okruženju, odnosno slabljenja ekonomskog rasta prevashodno u pojedinim zemljama EU kao što su Njemačka i Italija.

Početak 2020. godine karakteriše dodatno usložnjavanje međunarodnih ekonomskih prilika i pojava virusa Covid-2019 što će imati veoma negativne implikacije na privredna kretanja u svijetu, regionu i u konačnici u samoj Bosni i Hercegovini. Intenzitet i dužina trajanja novonastalih okolnosti u suštini će odrediti kretanje ekonomskog rasta kako kratkoročno tako i u srednjem roku. Prije same analize ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini, vrijedi istaći da sve međunarodno referentne institucije (MMF, Svjetska Banka, EC) na sedmičnoj bazi vrše revizije projekcije ekonomskih kretanja za 2020. godinu.

Najaktuelniji referentni dokument Svjetske Banke „Fighting COVID-19, Europe and Central Asia Economic Update (Spring)“ predviđa drastičan pad BDP-a na širem evropskoj i evroazijskom području u intervalu od -2,8% i -4,4% u 2020. godini u zavisnosti o dužini trajanja i intenzitetu širenja pandemije Covid-19. Što se tiče regiona Zapadnog balkana, pa i same Bosne i Hercegovine procjenjuje se pad ekonomskog rasta od -1,9% do -3,2% u slučaju prelijevanja krize u drugu polovinu 2020. godine.¹ Unatoč neizvjesnosti o dužini trajanja i kvantifikaciji posljedica pandemije Covid-19 na svjetsku privredu nema nikakve sumnje da će ekonomske posljedice biti izrazito negativne. Tako je već sada sasvim izvjesno da će širenje ovog virusa prevashodno dovesti do usporavanja svjetske trgovine, a posljedično i ostalih komponenti ekonomskog rasta kao što su investicije i privatna potrošnja. Ovakva kretanja u međunarodnom ekonomskom okruženju vrlo vjerovatno će dovesti do dodatnog slabljenja kako izvozne, tako i domaće tražnje u prvoj polovini 2020. godine. Imajući u vidu sve navedene okolnosti i određene kratkoročne pokazatelje o ekonomskim kretanjima, Direkcija za ekonomsko planiranje Vijeća ministara BiH (DEP) je drastično revidirala svoju projekciju rasta ukupnog izvoza u 2020. godini na -6,4% u odnosu na prethodnu godinu, koja je uslovljena stabilizacijom ekonomskih prilika u glavnim trgovinskim partnerima u drugoj polovini tekuće godine. Trenutno raspoloživi podaci o vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni za prvi kvartal 2020. godine, već ukazuju na drastično slabljenje iste u odnosu na prethodnu godinu. Naime, prema podacima BHAS-a u prvom kvartalu 2020. godine izvoz roba iz Bosne i Hercegovine smanjen je za 5,2% u odnosu na isti period prethodne godine, dok je pad robnog izvoza samo u martu mjesecu 2020. godine u odnosu na isti mjesec prethodne godine iznosio oko 15%. S druge strane, u prvom kvartalu 2020. godine uvoz roba u Bosnu i Hercegovinu smanjen je za 7,2% u odnosu na isti period prethodne godine, dok je pad uvoza u martu mjesecu u odnosu na isti mjesec prethodne godine iznosio 16,5%.²

U skladu sa novonastalim okolnostima, u prvoj polovini godine realno je očekivati i slabljenje ostalih agregata ekonomskog rasta kako što su privatna potrošnja i investicije (domaća tražnja), tako da je i projekcija kretanja uvoza u 2020. godinu iznosi -6,1% u odnosu na prethodnu godinu.³ Ako se ima u vidu da Bosnu i Hercegovinu u vanjskotrgovinskom smislu karakteriše neuravnoteženost izvoza (42% BDP-a) i uvoza (56% BDP-a), ovo usporavanje razmjene bi rezultiralo trgovinskim bilansom čiji utjecaj na ekonomski rast bi bio djelimično pozitivan. Ovo ne predstavlja nikakvo iznenađenje, obzirom da je Bosna i Hercegovina zemlja sa visokom ovisnošću, a sličan scenarij je zabilježen i tokom svjetske ekonomske krize u 2009. godini.

S druge strane, ako se ima u vidu strukturalna kompozicija i kretanje ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini, vrijedi istaći da je tokom prethodnih godina domaća tražnja ili preciznije privatna potrošnja predstavljala ključni oslonac ekonomskog rasta. Međutim, u skladu sa usporavanjem ukupne privredne aktivnosti u zemlji usljed izbivanja pandemije virusa Covid-19 tokom 2020. godine očekuje se i pad privatne potrošnje od -1,7% u odnosu na prethodnu godinu. Glavnu determinantu ovog smanjenja privatne potrošnje predstavljaju već izvjestan pad broja zaposlenih, smanjenja plaća i doznaka građana što će znatno oslabiti raspoloživi dohodak građana. S druge strane, tokom trajanja pandemije očekuje se pojačani angažman institucija u okviru borbe za zaštitu javnog zdravlja kao i saniranje ekonomskih posljedica Covid-19. U skladu s tim, u tokom 2020. godine očekuje se nešto jači rast javne potrošnje od oko 2%, tako da bi ova kategorija imala pozitivan doprinos ekonomskom rastu. Zastupljenost investicija u strukturi BDP-a iznosi oko 20%, pri čemu privatne investicije iznose 4/5, a ostatak se odnosi na javne investicije u Bosni i Hercegovini. Neizvjesnost i turbulencije kako na međunarodnom, tako i na domaćem tržištu, prilično negativno bi se mogla odraziti na kretanja investicionih ulaganja u 2020. godini. Ovo se prevashodno odnosi na privatne investicije u okviru kojih se očekuje drastičan pad od preko 10%. S druge strane,

kretanje javnih investicija u velikoj mjeri će zavisti od raspoloživosti finansijskih sredstava i opredjeljenosti nadležnih institucija, hoće li koristiti ovu polugu za očuvanje ekonomskog rasta u zemlji tokom 2020. godine.

Imajući u vidu navedene međunarodne okolnosti i trenutno stanje u ekonomiji Bosne i Hercegovine, pod pretpostavkom da širenje pandemije Covida-19 bude ograničeno za prvu polovinu godine, na kraju 2020. godine u Bosni i Hercegovini se može očekivati realni pad BDP-a od 2,3% u odnosu na prethodnu godinu. Ključno uporište za kretanje makroekonomskih parametara u Bosni i Hercegovini u periodu 2021-2023. godina, predstavlja poboljšanje eksternog okruženja. Međutim, kao što je ranije navedeno, međunarodne finansijske institucije još uvijek nisu zvanično publikovale bilo koji dokument koji bi kvantifikovao dužinu trajanja Covid-2019 i ekonomska kretanja za period 2021-2023. godine. S tim u vezi, projekcije DEP-a za ovaj srednjoročni vremenski period zasnovane su na pretpostavci da je epidemija virusa kratkotrajna pojava, odnosno da će biti prevaziđena u drugoj polovini 2020. godine. S toga, preduslov realizacije navedenih projekcija predstavlja prevazilaženje novonastalih okolnosti u kratkom roku, poboljšanje međunarodnog ekonomskog okruženja kako i implementacija strukturnih reformi u zemlji kako bi se ojačao doprinos internih dinamika u ekonomskom rastu u Bosni i Hercegovini.

Pod pretpostavkom materijalizacije navedenih okolnosti, prema projekcijama DEP-a u periodu 2021.-2023. godina u Bosni i Hercegovini se očekuje nastavak trenda ekonomskog rasta od oko 3% na godišnjem nivou (2021: 2,8%, 2022: 3,1% i 2023: 3,2%). Pretpostavlja se da bi ključni oslonac ekonomskog rasta, tokom ovog perioda trebala predstavljati domaća tražnja. Naime, povećanje ukupne ekonomske aktivnosti u zemlji uz očekivano povećanja industrijske proizvodnje i građevinskih radova, praćeno povećanjem broja zaposlenih i prihoda od izvoza, trebalo bi rezultirati povećanjem raspoloživog dohotka građana, a samim tim i povećanjem privatne potrošnje koja će, kao i prethodnih godina, predstavljati ključni oslonac ekonomskog rasta. Tako se u periodu 2021. - 2023. godine očekuje prosječna stopa rasta privatne potrošnje od oko 2% (2021: 1,7%, 2022: 1,9%, 2023: 2,1%). S druge strane, imajući u vidu visok nivo javne potrošnje u okviru BDP-a u BiH i napore koji se ulažu kroz proces fiskalne konsolidacije u Bosni i Hercegovini, tokom ovog perioda očekuje se postepena stabilizacija javnih finansija kroz smanjenje javnih rashoda i istovremeno povećanje javnih prihoda, kako bi se ograničio rast javne potrošnje. Tako se u periodu 2021.-2023.godine, očekuje tek blagi rast javne potrošnje od 0,6% na godišnjem nivou (2021: 0,5%, 2022: 0,7% i 2023: 0,5%). Ako se ima u vidu da, bi tokom ovog perioda projicirana stopa ekonomskog rasta bila viša u odnosu na rast javne potrošnje, udio iste u BDP-u bi se djelimično smanjio na kraju 2023. godine. U ovom vremenskom periodu očekuje se da bi, mjerama fiskalne politike dio sredstava uštede po osnovu tekuće potrošnje trebao biti kanaliziran u svrhu jačanje investicione potrošnje u Bosni i Hercegovini. Samim tim, uz poboljšanje poslovnog ambijenta, investicije bi za razliku od prethodnih godina mogle imati značajniji rast, a samim tim i veći doprinos u očekivanom rastu BDP-a.

U periodu 2021.-2023. godine u Bosni i Hercegovini se očekuje povećanje ukupnih investicija po prosječnoj godišnjoj stopi rasta od oko 7,5% (2021: 7,5%, 2022: 7,6%, 2023: 7,5%). U ovom vremenskom okviru, pored povećanja privatnih investicija koje čine većinski dio ukupnih investicija (oko 80% ukupnih investicija), kao što je to i ranije navedeno, očekuje se i značajniji doprinos javnih investicija. Smatra se da bi napredak u procesu evropskih integracija u kombinaciji sa unapređenjem poslovnog okruženja kroz reformske procese, moglo povećati interes kako domaćih tako i stranih investitora za investiciona ulaganja u Bosni i Hercegovini. S druge strane, obzirom na strukturu i poziciju ekonomije Bosne i Hercegovine, smatra se da će javne investicije predstavljati važnu polugu za podsticanje ekonomskog rasta u srednjem roku. Projekti u okviru izgradnje putne

infrastrukture i energetske projekti, kao i raspoloživost sredstava kod međunarodnih finansijskih institucija bi, uz adekvatnu i pravovremenu implementaciju istih, mogli rezultirati godišnjim povećanjem javnih investicija od preko 10%. Tako bi u srednjoročnom vremenskom okviru nivo javnih investicija u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini bio povećan na oko 3,5% BDP-a. Povoljnije eksterno okruženje uz unaprijeđenje industrijske baze i podizanje konkurentnosti, predstavljaju preduslov poboljšanja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Samo pod uslovom materijalizacije navedenih eksternih pretpostavki, u periodu 2021.-2023. godine može se očekivati porast vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. U tom slučaju u Bosni i Hercegovini se može očekivati prosječni godišnji rast izvoza od oko 5,6%, pri čemu bi projicirani rast roba i usluga bio prilično ujednačen. Tako bi tokom ovog perioda zahvaljujući ovom izvoznom rastu udio izvoza u BDP-u bio povećan sa 40,5% u 2021. godini na oko 44% na kraju 2023. godine. S druge strane, očekuje se da bi se uvoz u ovom vremenskom periodu trebao kretati po nešto sporijoj godišnjoj stopi rasta od 4,3%. Tokom ovog perioda, očekuje se prilično izbalansiran rast uvoza roba i rast uvoza usluga. Posljedica ovakvog kretanja uvoznog rasta, udio uvoza bi bio povećan sa 53% BDP-a u 2021. godini na oko 56,5% na kraju 2023. godine. Nešto snažniji rast izvoza u odnosu na rast uvoza u srednjem roku bi rezultirao postepenim smanjenjem vanjskotrgovinskog deficita, odnosno neutralnim doprinosom ekonomskom rastu, dok bi pokrivenost uvoza izvozom zaključno sa 2023. godinom trebala iznositi oko 77%.

A. Industrijska proizvodnja, uvoz-izvoz, inflacija

Statistički podaci BHAS-a za 2019. godine ukazuju na to da je Bosna i Hercegovina nakon duge godina, zabilježila izrazito nepovoljan rezultat kretanja fizičkog obima industrijske proizvodnje. Naime, prema preliminarnim podacima BHAS-a za 2019. godinu, Bosna i Hercegovina je zabilježila pad fizičkog obima industrijske proizvodnje od 5,5% u odnosu na prethodnu godinu.¹ Ovo smanjenje fizičkog obima industrijske proizvodnje predstavlja najznačajniji pad proizvodnje još od vremena svjetske ekonomske krize. Ključne razloge za ovakva kretanja u okviru industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini, predstavljaju usporavanje privredne aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima, kao i izazovi sa kojima se susreću domaće kompanije u pojedinim privrednim granama. Naime, prema podacima EUROSTAT-a u 2019. godini došlo je do smanjenja fizičkog obima industrijske proizvodnje u zemljama EU28 od 0,8%. Posmatrano po zemljama, najznačajnija smanjenja fizičkog obima industrijske proizvodnje su zabilježena u Njemačkoj 4,7%, Italiji 1,2%, kao i zemljama regiona Crna Gora 7,6%, Turska 1,5% i Srbija 0,2%.² Pregled kretanja industrijske proizvodnje po sektorima u Bosni i Hercegovini se značajnije ne razlikuje od kretanja ukupne industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini, pošto je pad proizvodnje zabilježen u okviru svih sektora. Tako je najviša stopa pada proizvodnje zabilježena u okviru sektora za proizvodnju električne energije, i iznosila je 8,2% u odnosu na prethodnu godinu.

Pad proizvodnje električne energije je posljedica podjednako smanjenja proizvodnje kako u hidroelektranama, tako i u termoelektranama. Pored pada u proizvodnji električne energije, tokom 2019. godine registrirano je i smanjenje proizvodnje u okviru sektora rudarstvo od 3,7%, što je ponajviše posljedica smanjenja proizvodnje u rudnicima uglja i lignita od oko 7,3% u odnosu na isti period prethodne godine. S druge strane, u okviru izvozno orijentirane prerađivačke industrije tokom 2019. godine, došlo je do smanjenja proizvodnje od 5% u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj pad proizvodnje u okviru prerađivačke industrije uzrokovan je usporavanjem ekonomske aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima, odnosno slabljenjem izvozne tražnje za proizvodima iz Bosne i

Hercegovine. Detaljnijim uvidom u strukturu prerađivačke industrije, vidljivo je da su tokom 2019. godine najznačajnija smanjenja proizvodnje zabilježena u okviru izvoznorijentiranih grana kao što su: naftni derivati i koks, proizvodnje tekstila i duhanske proizvodnje gdje su registrirane dvocifrene stope pada proizvodnje. Pored ovih industrijskih grana, smanjenja proizvodnje su zabilježena i u okviru proizvodnje hemikalija i hemijskih proizvoda, drvoprerade (osim namještaja), kože, te proizvodnje baznih metala od oko 10% u odnosu na isti period prethodne godine. S druge strane, povećanja proizvodnje u okviru prehambene industrije i građevinskog materijala od oko 4,7%, kao i drugih industrijskih grana, nisu bili dovoljni da bi se spriječio pad proizvodnje u okviru prerađivačke industrije, odnosno ukupne industrijske proizvodnje u odnosu na prethodnu godinu.

Projekcije kretanja industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini u 2020. godini trenutno je vrlo teško predvidjeti, obzirom da je ista i tokom prethodne godine pokazala vidljive slabosti koje su se manifestovale padom fizičkog obima proizvodnje. Pored ovoga, neizvjesnost uzrokovana novonastalim okolnostima - pojavom epidemije virusa Covid-2019, dodatno usložnjava izradu projekcija kretanja fizičkog obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini. Teknološka struktura proizvodne baze, kao i njena visoka ovisnost o kretanjima na tržištima glavnih trgovinskih partnera, u prethodnom periodu pokazala je sve ranjivosti industrije, a naročito prerađivačke industrije u Bosni i Hercegovini. Stoga će privredna kretanja u okviru glavnih trgovinskih partnera u 2020. godini, u najvećoj mjeri odrediti kretanje fizičkog obima proizvodnje, broja zaposlenih i nivo investicionih ulaganja u okviru industrijskog sektora u Bosni i Hercegovini. Podatak BHAS-a o stagnaciji fizičkog obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini u periodu januar-februar 2020. godine od -0,5% u odnosu na isti mjesec prethodne godine, nije dovoljan da bi se odredio dalji trend kretanja proizvodnje do kraja godine. Vrijedi između ostalog, da je tokom ovog perioda zabilježen pad proizvodnje u okviru prerađivačke industrije od preko 3%.¹ S druge strane, treba također imati u vidu, da je ova stopa rasta djelimično i posljedica izraženog baznog efekta iz prošle godine kada je u Bosni i Hercegovini zabilježen pad fizičkog obima industrijske proizvodnje. Imajući u vidu navedena međunarodna kretanja i strukturalnu kompoziciju industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini, na kraju 2020. godine se može očekivati pad fizičkog obima industrijske proizvodnje. Kretanje fizičkog obima industrijske proizvodnje u srednjem roku, uglavnom će zavisti od privrednih kretanja na tržištima glavnih trgovinskih partnera, kao što je to bio slučaj i u dosadašnjem periodu. Ukoliko posljedice novonastalih okolnosti (pandemija Covid-19), budu sanirane u kraćem roku, tokom ovog perioda u Bosni i Hercegovini se može očekivati osjetniji ekonomski napredak u okviru kojeg bi dešavanja u industrijskoj proizvodnji trebala imati centralnu ulogu. Pored povoljnih eksternih prilika, u ovom srednjoročnom vremenskom okviru se očekuje i značajniji utjecaj internih dinamika u funkciji jačanja industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini. Naime, tokom ovog perioda očekuje se da bi reformske mjere na unaprijeđenju poslovnog ambijenta koje provode nadležne institucije u Bosni i Hercegovini, trebale polučiti mjerljive rezultate. Pобољшanje poslovnog ambijenta trebalo bi rezultirati povećanjem investicionih ulaganja (domaćih i inostranih), veću iskorištenost postojećih i pokretanje novih kapaciteta, povećanje broja zaposlenih i jačanje konkurentske pozicije proizvođača, kako na domaćem tako i na inostranim tržištima. Imajući u vidu sve navedene okolnosti, tokom ovog perioda očekuje se da bi Bosna i Hercegovina u periodu 2021.-2023. godina trebala ostvarivati nešto više stope rasta fizičkog obima industrijske proizvodnje.

Prosječan rast ukupnog nivoa cijena u Bosni i Hercegovini u 2019. godini bio je znatno sporiji u odnosu na prethodnu godinu.² U periodu I-XII 2019/I-XII 2018 prosječna inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena je iznosila 0,6%. Niskoj stopi inflacije doprinijelo je smanjenje kao i skroman rast cijena u pojedinim odjeljcima indeksa potrošačkih cijena. U periodu I-XII 2019/I-XII 2018 najbrži rast cijena bio je u odjeljku

alkoholnih pića i duhana (5,1%). Rast cijena duhana i cigareta u 2019. godini podstaknut je povećanjem akciza na duvan i cigarete odnosno usklađivanjem sa zakonodavstvom Evropske unije.¹ U odjeljku stanovanja, vode, električne energije, plina i dr. energenata cijene su u posmatranom periodu uvećane za 2,4% g/g zbog povećanja cijena tečnih i čvrstih goriva, vodosnabdijevanja, plina i najamnina za stanovanje. U odjeljku hrane i bezalkoholnih pića cijene su uvećane za 1,1% u posmatranom periodu, što je posljedica povećanja cijena hrane jer su cijene bezalkoholnih pića smanjene. Cijene u odjeljku prevoza bile su veće za 1% u odnosu na 2018. godinu.

U periodu I-II 2020. godine u Bosni i Hercegovini je registrovana inflacija od 0,5% u poređenju sa istim periodom 2019. godine. Smanjenje cijena u odjeljcima odjeće i obuće, namještaja, kućnih uređaja i redovnog održavanje kuće, te ostalih dobara i usluga doprinijelo je niskoj stopi inflacije u Bosni i Hercegovini. Pored toga, skroman rast cijena u pojedinim odjeljcima takođe je imao doprinos niskoj stopi inflacije. Tako su u odjeljku prevoza, cijene u periodu I-II 2020/I-II 2018. skromno uvećane 0,3% g/g. Kretanje cijene sirove nafte uticalo je na stopu rasta cijena ovog odjeljka. U odjeljku hrane i bezalkoholnih pića cijene su uvećane za 1,2% u periodu III 2020/I-II 2019. Istovremeno, u odjeljku stanovanja, vode, električne energije, plina i dr. energenata cijene su uvećane za 0,9% g/g uglavnom usljed promjene cijena tečnih goriva, vodosnabdijevanja, plina i najamnina za stanovanje. Najbrži rast cijena u posmatranom periodu bio je u odjeljku alkoholnih pića i duvana (5,4% g/g). Od 1. januara 2020. godine nastavljena je harmonizacija akcizne politike u Bosni i Hercegovini sa politikom akciza na cigarete u Evropskoj uniji.²

Na osnovu raspoloživih podataka, može se pretpostaviti da kretanje inflacije u Bosni Hercegovini značajno određuje nivo cijena energenata, odnosno nafte, hrane, akciza, cijena komunalija i sl. Buduća kretanja cijena takođe u 2020. godini podliježu velikoj neizvjesnosti koja proizlazi iz epidemije COVID-19. Prema analizi³ Banke Slovenije, zbog manje potražnje povezane sa izbijanjem COVID-19, kao i porasta ponude nafte, globalne cijene nafte padaju. U analizi se takođe navodi da bi prekidi uvoza zajedno sa padom ekonomske aktivnosti, mogli u kratkom roku dovesti do većih cijena specifičnih proizvoda, dok bi cijene hrane mogle porasti u slučaju uvoznih barijera. Pored toga, u posljednjim raspoloživim projekcijama⁴, ECB takođe se očekuju niže cijene sirove nafte u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu. Ukupna inflacija u eurozoni bi mogla iznositi oko 1,1%, jer bi pritisci na smanjenje ukupne inflacije u 2020. godini, zbog smanjenja cijena nafte, uglavnom bili neutralisani pretpostavkama o višim cijenama hrane. S druge strane, Institut za ekonomska istraživanja (u daljem tekstu IFO⁵) predviđa znatno skromniji rast cijena kako za EU 27 tako i za eurozonu u 2020. godini, što je vjerovatno posljedica različitih polaznih pretpostavki (veći pad cijena sirove nafte). Uzimajući u obzir sva navedena dešavanja u svijetu ali i domaće faktore, u Bosni i Hercegovini u 2020. godini se može takođe očekivati sporiji rast cijena od 0,2% u odnosu na prošlu godinu. Međutim, projekcije inflacije će zavisti od navedenih rizika i preduzetih mjera od strane svih nivoa vlasti koje bi mogle uticati na nivo cijena u Bosni i Hercegovini.

B. Tržište rada

Prosječan broj zaposlenih lica u I-XII 2019. godine uvećan je za 2,6% u odnosu na 2018. godinu i iznosi 823,1 hiljada.⁶ Najveći doprinos rastu broja zaposlenih lica bio je u oblasti trgovine, hotelijerstva i ugostiteljstva, te prerađivačke industrije. Međutim, stopa rasta broja zaposlenih u prerađivačkoj industriji bila je sporija u poređenju sa 2018. godinom, što može biti posljedica smanjenja obima proizvodnje. U oblasti usluga značajan rast broja zaposlenih lica bio je i u djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane uz povećanje posjeta i noćenja u Bosni i Hercegovini. Prosječan broj registrovanih

nezaposlenih lica je iznosio 411,2 hiljada što je za 9% manje u odnosu na 2018. godinu. Intenzitet smanjenja broja registrovanih nezaposlenih lica bio je veći u poređenju sa 2018. godinom.¹ Anketna stopa nezaposlenosti u Bosni i Hercegovini u 2019. godini je smanjena i iznosi 15,7%. Prosječna neto plata u Bosni i Hercegovini u 2019. godini iznosila je 921 KM uz nominalni rast od 4,8% u odnosu na 2018. godinu.

Iako u periodu pripreme projekcija nisu raspoloživi podaci za prvi kvartal 2020. godine, novonastala pandemije virusa COVID-19 zasigurno će imati veliki uticaj i na tržište rada. Preliminarni podaci o broju zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini u januaru 2020. godine, ukazuju na rast broja zaposlenih lica od 2,5% g/g, uz smanjenje broja registrovanih nezaposlenih lica od 6,3% g/g. Prosječna neto plata u januaru 2020. godine iznosila je 945 KM i veća je nominalno za 3,5% g/g. Međutim, od marta 2020. godine mogu se očekivati naznake uticaja pandemije na tržište rada. Trenutno raspoloživi podaci Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine pokazuju prve znake uticaja pandemije na tržište rada.

Prema službenim evidencijama iz Jedinstvenog sistema registracije, kontrole i naplate doprinosa, broj zaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine prema prebivalištu zaposlenika na dan 31.03.2020. godine iznosio je 528476 i isti je manji u odnosu na broj od 29.02.2020. godine za 3.474 zaposlenih (-0,7%).² U istom obavještenju se takođe navodi da je broj zaposlenih lica već početkom aprila na dan 03.04.2020. godine ponovo smanjen, i iznosio je 520641 (što je -1,5% u odnosu kraj marta 2020). Zasigurno da će prve znake krize osjetiti zaposleni u uslužnim djelatnostima. Zbog očekivanog smanjenja obima poslovne aktivnosti koji proizilazi iz krize izazvane COVID-19 u oblastima turizma (smanjenje broja posjeta i noćenja), a potom ugostiteljstva, hotelijerstva, zabave, rekreacije i kulture može se očekivati da broj zaposlenih lica u pomenutim djelatnostima, bude niži u odnosu na prethodnu godinu. Pored ovih djelatnosti, u izradi projekcija za tržište rada značajan uticaj će imati kretanje obima investicija, trgovine i uopšte ekonomski rast (pogledati poglavlje o ekonomskom rastu). Zbog toga su u izradi projekcija, uzeta u obzir prethodno opisana dešavanja u oblastima prerađivačke industrije i trgovine u 2020. godini koje zapošljavaju najveći broj lica u Bosni i Hercegovini (oko 39%). Sve navedene promjene bi se negativno odrazile na ukupan broj zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini, koji bi u 2020. godini mogao biti manji oko 1% g/g što bi uticalo na rast stope nezaposlenosti.³ Istovremeno, pomenuta ekonomska kretanja i lošija poslovna klima, mogla bi nepovoljno uticati na zarade radnika u Bosni i Hercegovini, odnosno smanjiti godišnju stopu rasta neto plata u odnosu na prethodnu godinu oko 1% g/g.⁴ Međutim, projekcije na tržištu rada će zavisti od navedenih rizika, kao i planiranih/implementiranih mjera od strane entitetskih vlada i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine u cilju minorizacije posljedica krize izazvane pandemijom COVID-19, kako na ekonomiju tako i na tržište rada.

Izrada srednjoročne projekcije 2021-2023. godine u oblasti tržišta rada bazirana je na očekivanom ekonomskom rastu i njegovim osnovnim komponentama u posmatranom periodu od strane DEP-a, odnosno na nivou potražnje, trgovine i investicija. Evropska centralna banka (u daljem tekstu ECB) u svojim projekcijama (12. mart 2020), predviđa u 2021. godini rast broja zaposlenih lica u eurozoni od 0,3% g/g odnosno 0,4% g/g u 2022. godini. U 2021. godini se očekuje jednaka stopa nezaposlenosti u eurozoni od 7,6% u odnosu na prethodnu godinu, koja bi se u 2022. godini počela postepeno smanjivati.

Prema projekcijama DEP-a, u 2021. godini se očekuje pozitivan ekonomski rast od 2,8% g/g u Bosni i Hercegovini. Pored toga, rast investicija i trgovine u Bosni i Hercegovini bi se trebao pozitivno odraziti na broj zaposlenih lica, naročito u sektorima koji su i prethodnih godina zapošljavali najviše lica u Bosni i Hercegovini. Uz bolje poslovne prilike u oblasti indutrije, trgovine ali i pojedinih uslužnih djelatnosti stvorili bi se realni uslovi za rast broja zaposlenih lica u posmatranim djelatnostima. Kao i prethodnih godina, očekuje se da bi doprinos rastu broja zaposlenih mogao biti skromniji u javnom⁵ sektoru u odnosu na

ostala područja djelatnosti. Pored toga, broj zaposlenih lica u oblasti uslužnih djelatnosti koje su u 2020. godini bile pogođene krizom mogao bi ponovo početi da se uvećava. Generalno, uz bolju poslovnu klimu, kako u Bosni i Hercegovini tako i u okruženju i zemljama EU, očekuje se povećanje broja zaposlenih lica u periodu 2021-2023. godine od 1,5-2,3% g/g, uz istovremeno smanjenje broja nezaposlenih lica, ali i nastavak uvećanja neto plata od 2%-3% g/g. Međutim, pretpostavljeni rizici će bitno determinisati rast broja zaposlenih lica, ali i neto plate u periodu na koji se odnose projekcije.

POGLAVLJE II. SREDNJOROČNA FISKALNA PROGNOZA

Indirektni porezi

U strukturi ukupnih prihoda, porezni prihodi predstavljaju najznačajniji izvor, s najvećim učešćem prihoda po osnovu indirektnih poreza. Projekcije rađene na bazi ukupnog plana prihoda na Jedinstvenom računu, preuzetom od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu (OMA), Uprave za indirektno oporezivanje¹, u aprilu 2019. godine. Raspodjela prihoda za kantone i općine pojedinačno za 2020. godinu i period 2021. - 2023. godina urađena je u skladu s metodologijom propisanom Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15), prema primjenjivanim koeficijentima raspodjele za 2020. godinu, utvrđenom Uputom o određivanju učešća kantona, jedinica lokalne samouprave i nadležnih kantonalnih ustanova za ceste u prihodima od indirektnih poreza i načinu raspoređivanja tih prihoda za 2020. godinu („Službene novine Federacije BiH”, broj: 84/19).

Prihodi od indirektnih poreza

Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH (Službene novine Federacije BiH, broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15) je detaljno regulirana raspodjela prihoda od indirektnih poreza između Federacije, kantona, jedinica lokalne samouprave i direkcija za ceste.

Izmjenama i dopunama Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH, broj: 43/08), prihodi s jedinstvenog računa koji pripadaju Federaciji za finansiranje funkcija kantona umanjeni su sa 51,48 % na 49,7 %, za finansiranje funkcija Federacije umanjeni su sa 36,2 % na 34,93 %, privremeno, na ime finansiranja naknada demobilisanih nezaposlenim branilaca 3,05 % od ostvarenih prihoda, do roka važenja Zakona o pravima demobilisanih branilaca i članova njihovih porodica ("Službene novine Federacije BiH", broj: 61/06).

Pojedinačno učešće kantona u raspodjeli prihoda iz člana 6. ovog Zakona vrši se na osnovu formule koja se temelji na sljedećim omjerima: 57% na osnovu broja stanovnika u kantonu; 6% na osnovu površine kantona; 24% na osnovu broja učenika u osnovnom obrazovanju; 13% na osnovu broja učenika u srednjem obrazovanju.

Formula sadrži koeficijent, koji odražava posebne rashodovne potrebe Kantona Sarajevo. Taj koeficijent iznosi 2. Formula sadrži koeficijent koji odražava posebne rashodovne potrebe kantona s najmanjim prihodima po stanovniku po osnovu poreza na promet, kako slijedi: Bosansko-podrinjski kanton Goražde, koeficijent 1,8, Kanton 10, koeficijent 1,1., i Izmjenama i dopunama Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH, broj: 35/14) Posavski kanton, koeficijent 1,5.

Izmjenama Zakona se takođe osiguralo uključivanje Grada Sarajeva i općina Kantona Sarajevo u direktnu raspodjelu prihoda od indirektnih poreza s nivoa Federacije Bosne i

Hercegovine. Izmjena Zakona iz 2015. godine finansiranje funkcija kantona umanjeno je na 51,23%, umjesto prijašnjih 51,48% prihoda s Jedinstvenog računa, a za finansiranje funkcija Grada Sarajeva namijenjeno je 0,25 % a za „posebne rashodovne potrebe“ Kantona Sarajevo koeficijent je smanjen sa “2” na “1,9658”. Naime, prema prijašnjem Zakonu, kanton je dio prihoda određivao općinama i Gradu, što nije u skladu s Ustavom FBiH i ostalim zakonima o lokalnoj samoupravi.

Raspodjela prihoda od indirektnih poreza s jedinstvenog računa ukupno za Zeničko-dobojski kanton (Kanton i općine/gradovi Kantona) očekuje se u iznosu od 213,7 miliona KM u 2020. godini što predstavlja pad od 14,7 % u odnosu na 2019. godinu po revidiranim projekcijama Sektora za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva finansija, i 223,1 miliona u 2021. godini što predstavlja rast od 4,4 % u odnosu na 2020. godinu. U dvije naredne fiskalne godine ovi iznosi su projicirani na 236,1 miliona KM u 2022. godini, te 239 miliona KM u 2023. godini.

U tabeli 2 dat je detaljan prikaz Izvršenja prihoda od indirektnih poreza Kantona i općina/gradova Kantona pojedinačno s Jedinstvenog računa za 2019. godinu, te revidirane projekcije za 2020. godinu i projekcije prihoda za razdoblje 2021. - 2023. godina¹.

Tabela 2: Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele s Jedinstvenog računa u KM

VRSTA PRIHODA	IZVRŠENJE	PROJEKCIJA			
	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
1. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa	250.747.871	213.710.147	223.111.734	236.118.026	239.053.675
1.1. Kantonalni budžet	210.135.441	179.219.716	187.103.990	198.011.210	200.473.081
1.2. Općinski/gradski budžeti	40.612.430	34.490.431	36.007.744	38.106.816	38.580.594
1.2.1. Breza	1.517.437	1.287.241	1.343.870	1.422.211	1.439.893
1.2.2. Doboju Jug	395.835	335.064	349.805	370.197	374.799
1.2.3. Kakanj	4.306.351	3.672.985	3.834.568	4.058.104	4.108.558
1.2.4. Maglaj	2.585.338	2.213.970	2.311.368	2.446.109	2.476.521
1.2.5. Olovo	1.225.687	1.032.762	1.078.195	1.141.049	1.155.235
1.2.6. Tešani	5.000.998	4.205.271	4.390.270	4.646.201	4.703.967
1.2.7. Usora	660.195	519.562	542.419	574.039	581.176
1.2.8. Vareš	1.021.782	860.988	898.865	951.265	963.092
1.2.9. Visoko	3.955.857	3.378.213	3.526.828	3.732.425	3.778.830
1.2.10. Zavidovići	4.219.072	3.583.917	3.741.582	3.959.697	4.008.928
1.2.11. Zenica	12.313.195	10.495.152	10.956.857	11.595.587	11.739.754
1.2.11. Žepče	3.410.683	2.905.306	3.033.117	3.209.932	3.249.841

Izvor: Projekcije rađene na bazi ukupnog plana prihoda na Jedinstvenom računu, preuzetog od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje (OMA), april 2020. godine.

Prihodi od direktnih poreza

Projekcije prihoda od direktnih poreza rađene su po ustaljenoj metodologiji, prateći makroekonomske pokazatelje (GDP-nominalni i realni rast GDP-a, inflacija, potrošnja, investicije), uz praćenje godišnjih i sezonskih trendova ostvarenja prihoda u prethodnim godinama i izmjena propisa koji tretiraju određene oblasti.

Kantoni u skladu sa Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine prikupljaju niz drugih direktnih poreza, koji uključuju porez na dobit pravnih lica i porez na dohodak, zatim prihode po osnovu kantonalnih propisa o porezima na imovinu i niz neporeznih prihoda, koji im omogućavaju da finansiraju ustavom utvrđene funkcije.

Porez na dobit

Porez na dobit preduzeća, izuzev banaka i drugih finansijskih organizacija, predstavlja u cijelosti prihod kantona. Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva finansija projicirao je drastični pad prihoda od poreza na dobit od 72,3 % u 2020. godini. Projekcija je rađena konzervativnijim pristupom zbog neizvjesnosti dužine i intenziteta trajanja negativnih posljedica izazvanih pandemijom koronavirusa. Procjena Prihoda Zeničko-dobojskog kantona po osnovu ovog poreza za 2021. godinu iznosi 11,5 miliona KM, što predstavlja povećanje prihoda od 2,0 % u odnosu na 11,3 miliona KM, koliko je po ovom osnovu predviđeno za 2020. godinu.

Očekivani prihod poreza na dobit u 2022. godini iznosi 11,9 miliona KM (rast od 3,1 % u odnosu na projekciju za 2021. godinu) i 12,3 miliona KM u 2023. godini (rast od 3,2 % u odnosu na projicirani iznos za 2022.godinu).

U slijedećoj tabeli navedeno je Izvršenje prihoda od poreza na dobit za 2019. godinu, revidirane projekcije za 2020. godinu i projekcije za period 2021. - 2023. godina za Zeničko-dobojski kanton.

Tabela 3: Prihodi od poreza na dobit u KM

VRSTA PRIHODA	IZVRŠENJE	PROJEKCIJA			
	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Porez na dobit	41.067.334	11.357.256	11.588.762	11.948.014	12.330.350

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva finansija

Porez na dohodak

Zakonom o pripadnosti javnih prihoda FBiH propisano je da kantonu pripada najviše 65,54% od poreza na dohodak uplaćenog u kantonu, a jedinici lokalne samouprave najmanje 34,46% od poreza na dohodak uplaćenog u svakoj jedinici lokalne samouprave.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o pripadnosti javnih prihoda na području Zeničko-dobojskog kantona ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona" broj: 12/13) svim općinama/gradovima Zeničko-dobojskog kantona je ustupljen dio uplaćenog prihoda od poreza na dohodak u iznosu od 34,46%, dok je općini Žepče ustupljen u iznosu od 44,46%.

U 2017. godini Parlament Federacije Bosne i Hercegovine je usvojio Nacrt Zakona o porezu na dohodak kojim se proširuje osnovica dohotka na sve izvore, a posebno naknade iz radnog odnosa koje su do sada imale karakter neoporezivosti, i Nacrt Zakona o doprinosima kojim se smanjuju ukupni doprinosi na plaću sa sadašnjih 41,5 % na 33,5 %. Ukoliko se zakoni usvoje u ovoj godini, očekuje se primjena od 01. 01. 2021. godine, čime se stvaraju pravne pretpostavke koje omogućavaju suzbijanje sive ekonomije, i implementaciju aktivnosti na smanjenju administrativnih prepreka u cilju povećanja zaposlenosti.

Očekivani nivo prihoda po osnovu poreza na dohodak u 2020. godini za Kanton iznosi 24,7 miliona KM, što predstavlja smanjenje prihoda od 28,7 % u odnosu na 34,7 miliona KM prikupljenih u 2019. godini.

U 2021. godini projiciran je ukupan iznos prihoda po osnovu poreza na dohodak od 25,4 miliona KM, što predstavlja daljnje povećanje od 2,8% u odnosu na očekivani nivo ovih prihoda u 2020. godini, porast ovih prihoda projiciran je i u narednim godinama, 3,1% u 2022. i 3,2 % u 2023. godini, što iznosi 26,2 miliona KM u 2022., te 27,0 miliona u 2023. godini.

U sljedećoj tabeli je navedeno Izvršenje prihoda od poreza na dohodak za 2019. godinu, revidirane projekcije za 2020. godinu i projekcije za period 2021. - 2023. godina za Zeničko-dobojski kanton i općine/gradove Kantona¹.

Tabela 4: Prihodi od poreza na dohodak u KM

VRSTA PRIHODA	IZVRŠENJE		PROJEKCIJA		
	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
1. Porez na dohodak	53.368.485	37.787.847	38.845.906	40.050.130	41.331.735
1.1. Kantonalni budžet	34.732.024	24.766.155	25.459.607	26.248.855	27.088.819
1.2. Općinski/gradski budžeti	18.636.461	13.021.692	13.386.299	13.801.275	14.242.916

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija

Ostali porezi

Obuhvataju sve ostale poreze koji se naplaćuju po kantonalnim propisima nakon implementacije Zakona o porezu na dohodak, a čine ih:

- Porezi na plaću i radnu snagu (zaostale uplate poreza),
- Porez na imovinu,
- Domaći porezi na dobra i usluge (zaostale obaveze po osnovu poreza na promet dobara i usluga),
- Ostali porezi.

Neporezni prihodi

Neporezni prihodi kantona uključuju:

- Prihodi od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihodi od pozitivnih tečajnih razlika (uključujući i vlastite prihode budžetskih korisnika),
- Naknade i takse i prihodi od pružanja javnih usluga,
- Novčane kazne (neporezne prirode).

POGLAVLJE III. POLITIKA PRIHODA I RASHODA ZA ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

U tabeli 5. navedeni su planirani prihodi Budžetom Zeničko-dobojskog kantona za 2020.godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj: 24/16 i 7/20), te revidirane projekcije prihoda za Budžet Zeničko-dobojskog kantona za period 2021. - 2023. godine.

Tabela 5. Projicirani ukupni prihodi Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za period 2021. - 2023. godine

	PRIHODI	Ostvareno	Budžet	Projekcije		
		2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
I	POREZI	286,2	283,5	224,3	236,2	240,0
1	Indirektni porezi sa Jedininstvenog računa	210,1	210,1	187,1	198,0	200,5
2	Porez na dohodak	34,7	36,2	25,5	26,2	27,1
3	Porez na dobit	41,1	37,1	11,6	11,9	12,3
4	Porezi građana	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
5	Ostali porezi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

II	NAKNADE I TAKSE	7,6	5,4	5,6	5,7	5,9
1	Naknade i takse	7,6	5,4	5,6	5,7	5,9
III	NOVČANE KAZNE	5,2	7,4	7,8	7,5	7,7
1	Novčane kazne	5,1	7,4	7,8	7,5	7,7
2	Ostali prihodi	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
IV	OSTALI NEPORESKI PRIHODI (sa namjenskim i vlastitim приходima)	28,4	61,8	60,0	62,0	64,0
	Ostali neporeski prihodi	28,4	61,8	60,0	62,0	64,0
V	FINANSIRANJE I TRANSFERI	3,4	4,1	3,0	3,1	3,2
1	Transferi	3,4	4,1	3,0	3,1	3,2
2	Finansiranje i privatizacija, prodaja imovine	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
VI	KAPITALNI PRIMICI	16,1	31,6	30,0	19,6	16,4
	UKUPNO (I+II+III+IV+V+VI)	346,9	393,8	330,7	334,1	337,2

U tabeli 6. navedeni su planirani rashodi Budžetom Zeničko-dobojskog kantona za 2020.godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj: 24/16 i 7/20), te revidirane projekcije rashoda za Budžet Zeničko-dobojskog kantona za period 2021. - 2023. godine.

Tabela 6. Projicirani ukupni rashodi Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za period 2021.-2023. godine

RASHODI	Ostvareno 2019.	Budžet 2020.	Projekcije		
			2021.	2022.	2023.
UKUPNO PLAĆE	196,4	204,5	175,6	180,9	185,8
Bruto plaće i doprinosi	172,5	180,0	150,0	155,0	160,0
Naknade troškova zaposlenih	23,9	24,5	25,6	25,9	25,8
MATERIJALNI TROŠKOVI	36,3	39,8	33,4	34,4	35,5
TEKUĆI TRANSFERI	73,0	90,3	75,5	77,8	82,3
Subvencije	8,6	15,5	10,0	10,3	10,6
Transferi pojedincima	42,8	44,4	39,0	40,2	41,5
Transferi drugim nivoima vlasti	13,2	13,8	10,5	10,8	13,2
Ostali tekući transferi	8,4	16,6	16,0	16,5	17,0
Kapitalni grantovi	2,3	17,9	15,0	15,5	16,0
Otplate kamate	2,3	1,9	1,6	0,8	0,4
Nabavka stalnih sredstava	8,0	20,9	10,0	10,9	11,0
Otplata duga	16,4	18,4	19,6	13,8	6,2
Pozajmice	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ostalo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
UKUPNO	334,7	393,7	330,7	334,1	337,2

POGLAVLJE IV. RIZICI

Ostvarivanje makroekonomskih i fiskalnih pretpostavki može biti podložno utjecaju sljedećih faktora:

- **Eksterni rizici** - Pored činjenice da su raspoloživi izvještaji međunarodnih institucija najavljujivali slabljenje ekonomske aktivnosti u eksternom okruženju, izbijanje globalne epidemije virusa Covid-2019 se nametnulo kao ultimativni primarni rizik po

realizaciju ovih projekcija iz osnovnog scenarija. Preduslov za materijalizaciju navedenih projekcija makroekonomskih pokazatelja predstavlja prevladavanje novonastalih izazova u što kraćem roku. Pored navedenog, kretanja svjetskih cijena, posebno nafte i u određenoj mjeri metala, kao i pitanja Brexit-a zasigurno bi se odrazila na ekonomski rast u EU, a time i na domaća ekonomska kretanja.

- **Interni rizici** - Pored eksternih, potencijalni rizik za ostvarivanje makroekonomskih projekcija predstavljaju i rizici internih dinamika. Osnovni interni rizik koji bi mogao imati negativan utjecaj na ekonomski rast vezan je za proces formiranja vlasti, složen sistem donošenja odluka i nastavak u procesu provođenja ekonomskih reformi, što bi se odrazilo na kretanje finalne potrošnje i investicija. Rizik u srednjem roku predstavlja i migracija stanovništva, posebno mladog, obrazovanog i kvalificiranog kadra što bi moglo rezultirati smanjenjem produktivnosti i sporijim rastom BDP-a od projektiranog.
- **Industrijska proizvodnja** - Rizik za projicirano jačanje industrijske proizvodnje mogla bi predstavljati eventualna usporenja u reformskim procesima koja imaju za cilj unapređenje poslovnog okruženja u zemlji. Osim toga, dotrajalost postojećih i usporena dinamika u izgradnji novih proizvodnih kapaciteta, kao i visoka ovisnost o hidrometeorološkim prilikama predstavljaju potencijalni rizik pogotovo kada se radi o sektoru za proizvodnju električne energije.
- **Tržište rada** - Projekcije na tržištu rada u periodu 2020-2023. godine određene su značajno događanjima u okruženju odnosno poslovnim ambijentom kako u Bosni i Hercegovini tako i u EU i regiji. Eventualno produženje trajanja pandemije COVID-19 i na drugu polovicu godine bi se mogla loše odraziti na ekonomiju Bosne i Hercegovine, a potom i tržište rada. Uz niži ekonomski rast od pretpostavljenog (kao i investicija i trgovine) i broj zaposlenih osoba bi mogao biti izrazito smanjen. Pored toga, smanjenje radne snage (migracije) i stupanj implementacije planiranih strukturnih reformi u Bosni i Hercegovini mogao bi uticati na promatrane indikatore tržišta rada odnosno na nivo kupovne moći i životnog standarda. Sve navedene promjene ujedno predstavljaju osnovne rizike za projekcije na tržištu rada.
- **Cijene** - Projekcije inflacije u osnovnom scenariju se oslanjaju na kretanje cijena sirove nafte i hrane kao faktora koji značajno determiniraju kretanje cijena u Bosni i Hercegovini. Pored toga, treba uzeti u obzir domaće faktore koji određuju inflaciju kao što su akcize na pojedine proizvode, cijene komunalija i sl. Ukoliko bi cijene sirove nafte u razdoblju 2020-2023. godine bile niže od pretpostavljenih u osnovnom scenariju (kao što se predviđa u posljednjem alternativnom scenariju stručnjaka ECB), to bi se odrazilo na ukupan nivo cijena u Bosni i Hercegovini. Nastavak provođenja politike uvećanja akciza na cigarete i duhan također bi determinirao rast cijena u Bosni Hercegovini.
- **Direktna strana ulaganja** - Nastavak globalne ekonomske krize izazvane prvenstveno produžetkom do kraja godine razarajućeg djelovanja pandemije (COVID-19) u svijetu uz nastavak zaoštavanja globalnih ekonomskih prilika (geopolitičke i trgovinske tenzije između Kine i SAD), dodatno će negativno utjecati na Bosnu i Hercegovinu. Još uvijek nesagledive negativne posljedice pada ekonomske proizvodnje u Kini i SAD, te značajniji daljnji pad ekonomskog rasta u najgoru epidemijom pogođenim zemljama EU (posebno Italija, Španija i Francuska) će se neminovno odraziti i na Bosnu i Hercegovinu kroz dalje pogoršanje vanjskotrgovinske bilanse i bilanse plaćanja, kao i dodatno smanjenje direktnih stranih ulaganja.
- **Bilansa plaćanja** - Glavni rizici za promjene u kretanju bilanse plaćanja Bosne i

Hercegovine za povećanje, odnosno smanjenje deficita tekućeg računa nalaze se u vanjskotrgovinskom deficitu, tj. u promjenama stopa izvoza i uvoza roba i usluga, kao i promjenama cijena na svjetskom tržištu. Povoljno poslovno okruženje i veća stopa zaposlenosti dijaspore Bosne i Hercegovine mogla bi dovesti do porasta stope tekućih transfera iz inozemstva, a samim time i do povećanja raspoloživog dohotka. Nasuprot tome, u slučaju lošijeg poslovnog okruženja i manje zaposlenosti bh. Dijaspore, a time i smanjenih tekućih transfera iz inostranstva raspoloživi dohodak bi bio manji. Kod finansiranja deficita tekućeg računa najveći rizici se nalaze u smanjenju sredstava strane aktive Bosne i Hercegovine u inostranstvu, nedovoljnim prilivom direktnim stranim investicijama, otežanim pristupom trgovinskim kreditima kao i nemogućnost zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu.

- **Vanjskotrgovinska razmjena** - Osnovni rizik za realizaciju projekcija kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene predstavlja slabljenje ekonomskog rasta u glavnim trgovinskim partnerima, odnosno pojava globalne epidemije virusa Covid-2019 koja bi u slučaju da potraje, u potpunosti ugrozila materijalizaciju navedenog osnovnog scenarija. Pored ovoga, dodatni rizik po materijalizaciju ovih pretpostavki mogle bi predstavljati nagle promjene svjetskih cijena berzovnih roba kao što su metali, energenti (nafta i plin) i hrana, kao i problemi u poslovanju glavnih izvoznih kompanija.
- **Promjena porezne politike** – Promjena porezne politike, može se odraziti na povećanje evazije sistema i nezaposlenosti i u vezi s tim izvršiti dalji pritisak na socijalne transfere i destabilizaciju perspektive fiskalne konsolidacije.
- **Prirodne nepogode** – Ukoliko dođe do značajnijih elementarnih nepogoda i suša koje bi mogle značajno ugroziti poljoprivredu i proizvodnju električne energije u hidroelektranama.

POGLAVLJE V. SMJERNICE

- ✓ Odnos ostvarenja prihoda i rashoda iz kojeg proizilazi otežana likvidnost i budžetski deficit, zahtijevaju kontrolu efikasnosti troškova i njihovo smanjivanje, te stalni dalji angažman kako bi se akumulirani deficit smanjivao. Ovim načelima treba prilagoditi planiranje i treba ih primjenjivati u realizaciji Budžeta;
- ✓ Nastaviti politiku veće efikasnosti budžetskih korisnika u pogledu racionalnog upravljanja resursima;
- ✓ Konstantno provoditi aktivnosti na usklađivanju budžetske potrošnje i ostvarenih prihoda što podrazumijeva:
 - Ograničavanje rasta zapošljavanja;
 - Ograničavanje rasta i veću kontrolu utroška sredstava za materijal i usluge;
 - Restriktivno planiranje i veću kontrola tekućih i kapitalnih transfera;
 - Realno planiranje nabavke stalnih sredstava.
 - Hitnu izmjenu programa utroška budžetskih sredstava od strane budžetskih korisnika, i shodno tome potrošnju prilagoditi trenutnoj situaciji uzrokovanoj pandemijom COVID-19.
- ✓ Inicirati kod nadležnih institucija provođenje aktivnosti od strane kontrolnih organa na efikasnijoj kontroli i naplati javnih prihoda;
- ✓ Nastaviti aktivnosti na izmjenama Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji

Bosne i Hercegovine u cilju pravednije raspodjele javnih prihoda u korist Zeničko-dobojskog kantona;

- ✓ Izvršiti detaljnu analizu propisa, od strane nadležnih ministarstava Zeničko-dobojskog kantona koji zahtijevaju izdvajanja iz budžeta, odrediti se u pogledu prioriteta potrošnje, te pristupiti izmjenama istih u cilju smanjivanja izdvajanja iz budžeta.

Broj: 02-_____ /20

Datum, 18.06.2020. godine

Z e n i c a

PREMIJER
po ovlaštenju

Mirnes Bašić

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo finansija,

1x Svim ministarstvima i drugim tijelima kantonalne uprave,

1x a/a.